

В. О. Ляховець,

молодший науковий співробітник, аспірант кафедри менеджменту біоресурсів

і природокористування, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ЯЛОВИЧИНИ

V. Liahovets,

Postgraduate of the Department of Management Life and Environmental Sciences,

Ternopil national economic university, Ternopil

ECONOMIC DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT AND INFRASTRUCTURE MODELS FORMATION OF THE BEEF MARKET

У статті проаналізовано економічні напрямки розвитку ринку яловичини, а також недоліки процесу його формування. Розкрито сутність інноваційного розвитку та інноваційної інфраструктури. Вказано причини провального реформування ринку яловичини. Охарактеризовано економічно новий підхід до розвитку ринку. Акцентовано увагу на результатах, які можуть бути досягнутими при умові ефективного використання авторського підходу. Розглянуто основні економічні регламенти економічної політики, яка у найближчому майбутньому може стати основою для розвитку ринку яловичини в Україні.

The economic directions of the beef market development, as well as the drawbacks of its formation process have been analyzed in the article. The main point of innovation development and innovation infrastructure has been revealed. The reasons for the failed reform of the beef market have been indicated. An economically new approach to the market development has been described. The attention has been focused to the results that can be achieved under the condition of effective use of the author's approach. The main economic policy regulations, which in the near future may become the basis for the beef market development in Ukraine, have been considered.

Ключові слова: ринок яловичини, економічний механізм, економічний регламент, інфраструктура, інноваційний розвиток.

Key words: beef market, economic mechanism, economic regulation, infrastructure, innovative development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У процесі розвитку національної економіки і управління національним господарством України було виявлено багато проблем, історія яких розпочинається ще за часів планової економіки. Наукові дослідження вітчизняних вчених дали суттєвий поштовх до вивчення економічних законів і правил, притаманних минулій економічній системі. Це все зумовило вивчення та створення нових економічних механізмів, котрі уможливили б суттєві зрушення у розвитку економіки нашої держави.

Одним із етапів вивчення актуальних економічних напрямків є дослідження ринку яловичини та проблем формування його інноваційної інфраструктури у відповідності з вимогами сьогодення.

Проблема настільки важлива, що зволікання з її вирішенням представляє собою стримуючий чинник не лише в контексті стратегічного забезпечення економічної та продовольчої безпеки держави, а й загального процесу соціально-економічного розвитку держави і його ефективності. Без аналітичної оцінки фактичних тенденцій розвитку ринку яловичини, його інфраструктури, виявлення причин кризового стану виробництва продукції, неможливо сформувати цілісне уявлення про об'єкт наукового дослідження та забезпечити необхідні практичні рішення економічної політики щодо напрямів формування ефективних моделей розвитку національ-

ного ринку яловичини. Вищезазначене зумовило актуальність теми цієї статті і логіку дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемами формування, а також трансформації ринку яловичини у світі виникнення сучасних концептуальних моделей економічного розвитку присвячено значну кількість наукових праць.

Суттєвий внесок у вивчення ринку яловичини зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, до вагомих досліджень котрих належать наукові праці Ю.Я. Гапусенко, М.В. Гладія, Т.М. Білоконь, Н.Г. Копитець, Р.В. Логоші, Н.С. Ляліної, М.В. Місюка, М.М. Одінцова, М.К. Пархомця, П.Р. Пуцентейла, П.Т. Саблука, Н.І. Шиян, О.А. Шуст та інші дослідників.

Серед сукупності причин, що впливають на розвиток ринку яловичини важливе місце займає дослідження економічних напрямів розвитку. При цьому слід зазначити проблемні пункти аналізу, в яких повинно чітко розмежовуватися сам економічний регламент внутрішнього ринку і фактори зовнішнього впливу, що формують попит і пропозицію на ринку яловичини.

Ринкова інфраструктура як матеріальна система та базис його функціонування відіграє важливу роль у зростанні економічної ефективності ринку яловичини. Досліджуючи ринок, основним положенням є те, що інфра-

структура є складовою загального капіталу, який необхідно важливий для розвитку ринку яловичини, зокрема на регіональному рівні.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Полягає у визначенні та обґрунтуванні основних економічних напрямів формування моделей функціонування ринку яловичини та його інфраструктури в сучасних умовах розвитку.

Адекватна оцінка і визначення основних шляхів розвитку вітчизняного ринку яловичини є неодмінною умовою якісного забезпечення стратегії й тактики його інтеграції в розумінні європейського та світового глобального виміру.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Економічний розвиток окремих ринків сільськогосподарської продукції відбувається та формуються в рамках єдиної економічної системи, що включає в себе сукупність всіх економічних процесів, котрі відбуваються в суспільстві.

У минулі століття, коли капіталістична модель стала глобальною, тобто пануючою, в світі діяли певні типи економічних систем: ринкова економіка, що базувалася на вільній конкуренції (класичний капіталізм), змішана економіка (сучасний капіталізм) і дві умовно "неринкові" системи — традиційна (натуральна) та адміністративно-командна. У кожній системі вибудовуються власні, специфічні їй моделі організації господарства, які кореспондуються з наявним економічним, ресурсним і культурним потенціалом країни, її традиціями, духовністю та ментальністю [1].

Вивчаючи праці різних науковців, що досліджували ринок яловичини, систематизували підходи відносно вибору оптимальних моделей його розвитку, доцільно попередньо відмітити основні науково-практичні зауваження та висновки:

1. Майже всі українські дослідники вивчають західні моделі розвитку і пристосовують їх до наших українських реалій.

2. Доводиться необхідність для українського ринку яловичини комплексної моделі розвитку економічних напрямів, орієнтованих на реалізацію інтересів держави, певних фінансово-монополістичних утворень, середнього та дрібного бізнесу.

3. Висвітлюється реалізація такого економічного напрямку, який передбачав би поєднання державного регулятора з ринковими механізмами.

4. Науковці по-різному намагаються обґрунтувати визначення роль та значення держави в економіці ринку, спираючись здебільшого на методи, які висвітлені в Росії, про що свідчить велика до недавнього часу кількість посилань на російську літературу, що використовувалася в аналізі.

5. У фаховій літературі відповідного напрямку досить часто здійснюється спроба визначити необхідність такого оптимального інструментального співвідношення "державо-ринок", "план-ринок" у стратегії розвитку ринку яловичини, але не здійснюється ґрунтовний та всебічний аналіз вироблення такого напрямку.

Системний аналіз стратегії, тактики і результативності економічних трансформацій та реформ, проведених у нашій країні від 1992 р., дозволяє висловити, що вони, на жаль, виявилися неуспішними попри проголошену правильність загальної базової парадигми, яка полягала у переході від адміністративно-командної до ринкової системи економіки та господарювання [2].

З огляду на це, головними причинами провального реформування ринку яловичини слід визнати: 1) повну відсутність економічних інтересів, на реалізацію яких повинна була б направлена модель розвитку економіки, що впроваджується для агропромислового комплексу країни; 2) невдале визначення базисного підґрунтя

економічного напрямку розвитку; 3) визначення та застосування малоефективного економічного механізму реалізації стратегії розвитку, інструментами якої виступили системи запровадження стихійного ціноутворення, одномоментне та широкомасштабне поширення тіньової економіки, постійна зміна законодавства та перманентність економічного реформування, що призвели до створення в країні саме сучасного нестабільного середовища та формування відповідного йому загального економічного регламенту функціонування ринку яловичини.

Під економічним регламентом ринку яловичини ми розуміємо не просто механічну сукупність економічних норм поведінки суб'єктів ринку і відповідних регулюючих інституцій, в першу чергу державних органів влади, а їх взаємно обумовлену єдність, співвідношення, взаємозалежність в процесі свого діалектичного розвитку. Тобто економічний регламент в контексті представленого дослідження розглядається не виключно з точки зору законодавчих і нормативно-правових актів, котрі є об'єктом вивчення юридичних наук, а як дійсний історичний факт — прикладний, обов'язковий і необхідний економічний компонент моделювання розвитку ринку яловичини та його інфраструктури. Одним із ключових принципів такого регламенту має бути активне втручання держави у розвиток ринку з поступовим переходом у контрольну стадію, де ринок працює відносно ефективно.

Слід зауважити, дотепер в Україні не визначено раціонального економічного механізму розвитку ринку яловичини, не вказано його роль у національній економіці країни, а тому галузь тваринництва ще у 2008 р. опинилося під загрозою знищення: чисельність великої рогатої худоби за всіма формами господарювання знизилась до 5,2 млн голів (на 6,1 % менше, порівняно з 2007 р.) [3]. Це все вказує на катастрофічні недоліки тієї організаційно-економічної системи, що нині діє не тільки на галузевому рівні, а й на вітчизняному ринку яловичини.

Такий шлях економічного розвитку призвів до технічного застою, при якому кількісне зростання випуску продукції не супроводжується техніко-економічним прогресом і в результаті має затратний характер. У наш час у більшості регіонів світу запроваджений економічно новий підхід до розвитку ринку — інтенсивний науково-технічний, який передбачає використання досягнень науки і техніки для удосконалення конструкцій і технологій виробництва традиційних (модернізованих) продуктів з метою зниження собівартості їх виробництва, підвищення якості, а в підсумку — підвищення конкурентоспроможності.

Стратегічним напрямом розвитку м'ясного скотарства в Україні має бути рентабельне, прибуткове виробництво високоякісної конкурентоспроможної яловичини [4].

Перехід на цей шлях розвитку відбувається в міру насичення ринків, вичерпання дефіцитних ресурсів, зростання конкуренції товаровиробників.

Таким чином, за умов інтенсивного типу економічного зростання досягається шляхом якісного вдосконалення усієї системи продуктивних сил, насамперед речових і особистих факторів виробництва для збільшення масштабу випуску продукції. До інтенсивних факторів економічного зростання відносять:

- прискорення науково-технічного прогресу (запровадження нової техніки, технологій шляхом оновлення основних фондів і т.д.);
- підвищення кваліфікації робітників;
- поліпшення використання основних та обігових коштів;
- підвищення ефективності господарської діяльності за рахунок кращої її організації.

Інноваційний науково-технічний тип розвитку як сучасна модель ринку яловичини передбачає безперер-

Таблиця 1. Співвідношення факторів економічного зростання для різних типів економічного розвитку ринку яловичини України

Фактори економічного зростання	Екстенсивний розвиток	Інтенсивний розвиток	Інноваційний розвиток
Зростання обсягів виробництва	***	***	**
Розвиток продуктивних сил	*	***	***
Зростання технічного рівня і якості продукції		**	***
Зростання обігового капіталу	***	**	**
Зростання обсягів інвестицій	***	***	**
Прискорення науково-технічного прогресу		**	***
Оновлення основних засобів виробництва	*	**	***
Економічне використання природних ресурсів		*	**
Поліпшення фінансових показників		**	***
Поліпшення показників зовнішньоекономічної діяльності		**	***
Підвищення ефективності господарської діяльності		**	***
Прогресивність структури господарювання		**	***
Зростання частки споживання		**	***
Ощадливість виробництва		**	***
Поліпшення стану соціальної сфери		**	***
Зростання обсягів виробництва	***	***	**
Примітка: *** – фактор економічного зростання відіграє вирішальну роль; ** – фактор економічного зростання відіграє значну роль; * – фактор економічного зростання відіграє незначну роль			

Джерело: власні дослідження автора.

вне оновлення асортименту продукції і технологій виробництва, удосконалення системи управління виробництвом та збутом.

Аналіз факторів економічного зростання за інтенсивного типу розвитку підтверджує близькість з основними характеристиками інноваційного типу, хоча простежити точну межу між ними дуже важко. Тому інноваційний тип розвитку національного ринку яловичини повинен базуватися на факторах інтенсивного зростання і бути його логічним продовженням (табл. 1).

Розвиток якісно нових економічних відносин в аграрному секторі вимагає глибокого економічного аналізу, розроблення і впровадження нової науково обгрунтованої економічної політики та дійсного вироблення загального концептуального підходу щодо економічного механізму формування і розвитку інноваційної моделі ринку яловичини в сучасних умовах [5].

Метою цього концептуального підходу є подолання проблем, які виникають на ринку яловичини, а також визначення чіткої стратегії розвитку. Стратегія у цьому розумінні — це містецтво, певний план, який буде виконано для досягнення мети.

Регіональна політика розвитку економічного механізму ринку яловичини виступає як спосіб його практичного здійснення, що спрямовується на реалізацію цільових завдань регіонального, а також загальнодержавного значення.

Цілями стратегії економічного розвитку ринку яловичини регіону є забезпечення сталого виробництва цього продукту з метою забезпечення максимального освоєння потенціалу ринку.

Завданнями в процесі успішної реалізації концептуального підходу є розробка та удосконалення фінансових механізмів, а також практичних економічних регламентів щодо оптимізації процесу розвитку ринку.

На сучасному етапі досліджуються різні економічні напрямки формування та розвитку ринку яловичини. Через розвиток різних форм власності існують певні різниці в обсягах виробництва яловичини в регіонах країни, їх коливання підштовхують до формування зовсім нового економічного механізму.

Глибинною проблемою, яка виникає не лише на шляху розвитку ринку яловичини, є консерватизм українського селянства. Переважна кількість тих людей, що працює на українській землі, не володіє, на жаль, об'єктивною інформацією, наскільки далеко вони знаходяться від технологій, котрі застосовують уже багато років у

розвинених країнах. Український аграрний сектор сформувався на основі колективного господарювання, однак на сьогоднішньому етапі без нього виробництво стане складнішим. Тому формування нового економічного напрямку неможливе без створення інноваційної моделі.

Пошук підходів до створення інноваційної моделі розвитку ринку яловичини, повинен бути пов'язаний в першу чергу з розробкою інноваційної стратегії розвитку агропромислового комплексу і створенням певного ресурсного базису інноваційного розвитку.

Інноваційні стратегії потрібно відображати в програмі інноваційного розвитку ринку яловичини окремих регіонів. Створення ресурсного базису забезпечить розв'язання проблем матеріального і фінансового забезпечення регіону. Важливу роль у ресурсному забезпеченні розвитку економічного механізму ринку яловичини відіграє фінансовий аспект [6].

Фінансове забезпечення ринку яловичини можливе за рахунок таких джерел:

— створення певного фонду, де учасниками будуть як державні кошти, так і внески підприємств, що працюють на ринку;

— виділення необхідного розміру коштів із бюджету регіонального рівня;

— проведення тендеру на розбудову інноваційної інфраструктури, фінансування якого можна здійснювати з державного бюджету на основі повернення;

— створення сприятливого інвестиційного клімату, який потрібно супроводжувати податковими "канікулами" та пільгами, котрі мають бути привабливі для того, щоб інвестори вкладали гроші в розвиток ринку яловичини регіону.

Актуальним питанням у створенні нового економічного напрямку на рівні регіону є координування процесу розробки системи підтримки інноваційного розвитку, складовими якої є об'єкти інфраструктури підтримки інноваційної діяльності.

В інноваційній інфраструктурі ринку яловичини не потрібно виключати утворення науково-технічних альянсів, спільних інноваційних підприємств, а також єдиної системи реєстрації усіх учасників ринку.

Інноваційна інфраструктура ринку яловичини має виконувати 6 основних функцій:

— забезпечення задоволення необхідності споживачів у продажу чи придбанні продукції яловичини;

— регулювання забезпечує формування попиту і пропозиції на продукцію яловичини, формуючи цим са-

мим раціональний розподіл між усіма учасниками ринку та встановлення оптимального рівня цін;

— інформування — посередницька функція, котра спрямована на розповсюдження інформації між учасниками ринку яловичини;

— стимулювання має сприяти створенню конкурентоспроможного середовища, нарощенню виробництва, залученню інвесторів;

— санація звільняє ринок від неконкурентоспроможних учасників;

— контроль забезпечує участь держави у питаннях, що зв'язані з розвитком економічного механізму ринку яловичини.

Інноваційна інфраструктура ринку яловичини передбачає перетворення досліджуваного ринку на конкурентоспроможну ланку національного господарства країни. При стабілізації усього процесу перетворення вітчизняний ринок яловичини зможе забезпечити ефективні та конкурентоспроможні переваги його учасникам, що не поступатимуться розвиненим ринкам країн цивілізованої Європейської співдружності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Український ринок яловичини сьогодні відзначається нестабільністю з притаманними взаємно протилежними процесами, що впливають на національні економічні інтереси країни. Економічний потенціал даного ринку в загальній структурі національних ринків країни недостатньо розвинений, а тому без радикального реформування його організаційно-економічного механізму, удосконалення базисних основ інфраструктури, питома вага ринкового сегменту яловичини у майбутньому ще більше зменшиться у загальному вимірі вітчизняного ринку м'яса.

Сьогоднішній етап формування інноваційної моделі розвитку ринку яловичини може бути побудований на складному багатоаспектному характері. Застосування вказаної моделі ринку яловичини суттєво залежатиме від факторів макро- та мікроекономічного середовища, а також ділової активності учасників інноваційного напрямку.

Економічний регламент розвитку економічного механізму ринку яловичини повинен бути спрямований на активізацію впровадження прогресивних технологій з метою формування якісно нових методів управління ринком, що сприятиме інтеграції та ефективному задоволенню економічних інтересів усіх економічних учасників національного ринку яловичини.

Література:

1. Бузгалин А., Колганов А. Теория социально-экономических трансформаций / А. Бузгалин, А. Колганов. — М.: ТЕИС, 2003. — С. 235.

2. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти / А. Гальчинський — К.: Либідь, 2006. — С. 124.

3. Про результати аналізу використання коштів державного бюджету України, виділених на державну підтримку АПК. Аналітична записка Рахункової палати України, 12.11.2009 р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Рахункової палати України. — Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16720005>

4. Пуцентейло П.Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика: моногр. / П.Р. Пуцентейло. — Тернопіль: ВПЦ "Економічна думка ТНЕУ", 2011. — С. 7.

5. Буробкин И.Н. Условия реализации целевой программы "Развитие мясного скотоводства" / И.Н. Буробкин, Н.И. Оксанич // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — 2009. — № 3. — С. 22.

6. Гапусенко Ю.Я. Світові тенденції та перспективи виробництва м'яса великої рогатої худоби в Україні у контексті забезпечення продовольчої безпеки держави / Ю.Я. Гапусенко, Ю.В. Кернасюк // АгроІнКом. — 2007. — № 11. — С. 56.

References:

1. Buzghalyn, A. and Kolhanov, A. (2003), *Teoriya sotsyal'no-ekonomicheskikh transformatsiy* [Theory of socio-economic transformations], TEYS, Moscow, Russia.

2. Hal'chyns'kyj, A. (2006), *Hlobal'ni transformatsii: kontseptual'ni al'ternatyvy* "Metodolohichni aspekty [Global transformations: conceptual alternatives]: Nauk. vyd., Lybid', Kyiv, Ukraine.

3. Ofitsijnyj sajт Rakhunkovoi palaty Ukrainy (2009), "About the analysis results of the use of state budgetary funds of Ukraine, allocated to state support of agro-industrial complex", available at: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16720005> (Accessed 25 September 2017).

4. Putentsejlo, P.R. (2011), *Konkurentospromozhnist' m'iasnoho skotarstva Ukrainy: teoriia i praktyka* [Competitive ability of beef raising in Ukraine: theory and practice], VPTs, Ekonomichna dumka TNEU, Ternopil, Ukraine.

5. Burobkyn, Y.N. and Oksanych, N.Y. (2009), "Conditions for realization of the target program "Development of beef raising"" *Ekonomyka sel'skokhozjajstvennykh y pererabatyvaiuschykh predpriatyj*, Kyiv, Ukraine.

6. Hapusenko, Y.Y. and Kernasiuk, Y.V. (2007), "World trends and prospects for cattle meat production in Ukraine in the context of ensuring state food security", *AhroInKom*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2017 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЩІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"